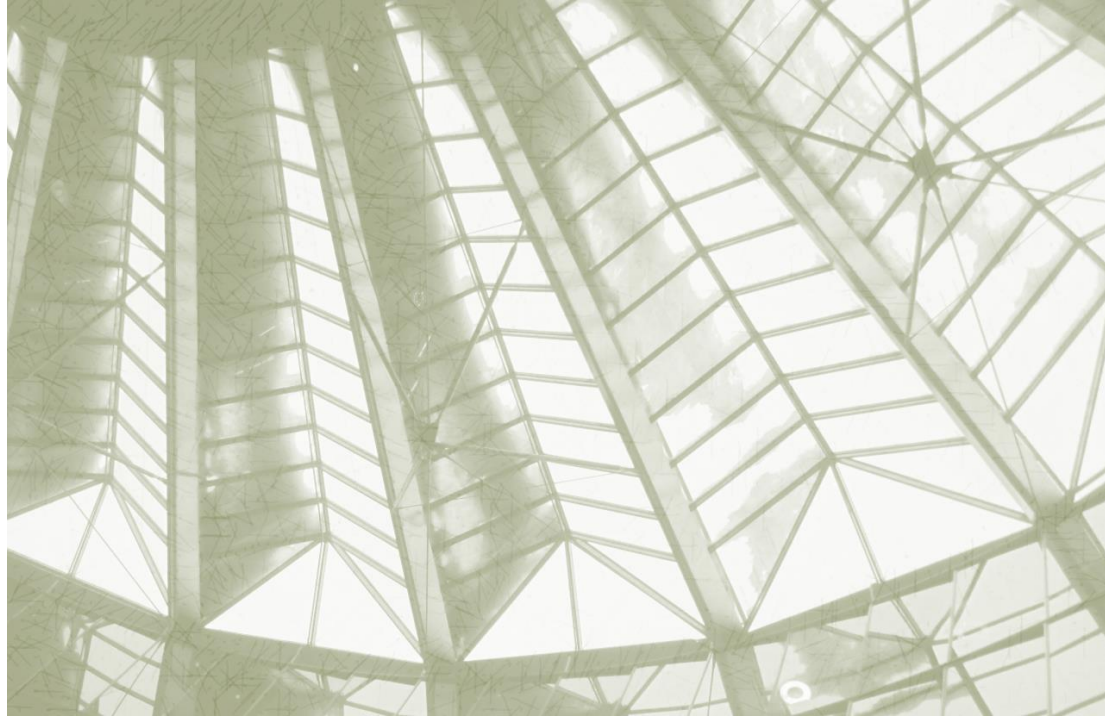

Kansalaisvaikuttaminen verkossa

Eduskunnan kirjaston koulutuspäivä kirjastoille 14.11.2016

Päivi Erkkilä

EDUSKUNTA

Koulutuksen sisältö

- Vaikuttamisen verkkopalvelut, kun kyseessä ovat
  - kansalaisen aloiteoikeudet
  - lainvalmistelun eri vaiheet
- Lyhyesti sosiaalisesta mediasta
- Kansalaisvaikuttamisen tietopaketti

Kansalaisen aloiteoikeudet

”Osallistuminen ja vaikuttaminen on yleensä tehokkainta valmisteluvaiheen alussa.”

HE 268/2014 vp Hallituksen esitys eduskunnalle kuntalaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Kunnassa

- Kuntalaisaloite
- Kunnallinen kansanäänestysaloite
- Kuntalaisaloite.fi
- [Kuntalaki 410/2015](#)

Euroopan unionissa

- [Eurooppalainen kansalaisaloite](#)
- [Eurooppalaisen kansalaisaloitteen lainsäädäntökehys](#)

Suomessa

- Kansalaisaloite
- Kansalaisaloite.fi ja [Avoin ministeriö](#)
- [Kansalaisaloitelaki](#)
- [Perustuslaki, § 53](#)

Kuntalaisen aloitteet

Kuntalaisaloite

- Aloiteoikeus **jokaisella kunnan asukkaalla** sekä kunnassa toimivalla yhteisöllä ja säätiöllä
- Palvelun käyttäjällä on oikeus tehdä aloitteita kyseistä kunnan palvelua koskevassa asiassa
- Aloitteen voi lähettää suoraan valtuustolle
- Kun allekirjoittajina on vähintään 2% **äänioikeutetuista** kunnan asukkaista, asia on otettava käsiteltäväksi kuuden kuukauden kuluessa asian vireille tulosta

Kunnallinen kansanäänestysaloite

- Allekirjoittajina vähintään 4 % vähintään **15 vuotta** täyttäneistä kunnan asukkaista.
- Valtuuston on viipymättä päätettävä, toimitetaanko aloitteessa tarkoitettu kansanäänestys.

Kuntalaisaloitteiden käsittely

- Jokainen aloite käsitellään
  - Valtuuston tietoon on saatettava vähintään kerran vuodessa sen toimivaltaan kuuluvissa asioissa tehdyt aloitteet ja niiden johdosta suoritettavat toimenpiteet
  - Aloite ohjataan sen viranomaisen käsiteltäväksi, jonka toimialueeseen se kunnassa kuuluu, yleensä kunnanhallitus, lautakunta tai jokin muu kunnan viranomainen.
- Aloitteen tekijälle ilmoitetaan aloitteen johdosta suoritettavat toimenpiteet.
  - Aloitteen tekijälle on tärkeää saada tietoa siitä, miten ja missä aikataulussa aloitteen käsittely etenee.

Kuntalaisaloite.fi

- [Kuntalaisaloite.fi](https://www.kuntalaisaloite.fi):n palvelut
  - Kuntalaisaloitteen tekeminen palvelussa mukana oleville kunnille
  - Tehtyjen aloitteiden kannattaminen ja seuraaminen
  - Kunta voi julkaista vastauksensa kuntalaisaloitteisiin
- Ohjeet kuntalaisaloitteen tekemiseksi
  - Aloitteen vastuuhenkilölle
  - Aloitteeseen osallistujalle

Eurooppalainen kansalaisaloite

- [Eurooppalainen kansalaisaloite](#)
- [Kansalaisaloiteopas](#)
  - Euroopan komissiota pyydetään tekemään säädösehdotus aiheesta, joka kuuluu EU:n toimivaltaan.
  - Aloitteella on oltava yhteensä vähintään miljoona allekirjoittajaa, jotka asuvat vähintään 7 EU-maassa (28 jäsenvaltion EU:ssa).

Eurooppalaisen kansalaisaloitteen käsittely

- Kolmen kuukauden kuluessa aloitteen vastaanottamisesta
  - komission edustajat tapaavat aloitteen järjestäjät, jotta nämä voivat selittää tarkemmin aloitteen sisältöä
  - järjestäjät saavat tilaisuuden esitellä aloitteensa julkisessa kuulemistilaisuudessa Euroopan parlamentissa
  - komissio antaa virallisen vastauksensa, jossa selostetaan aloitteen perusteella mahdollisesti esitettävät toimet ja perustelut, miksi ne toteutetaan tai miksi toimiin ei ryhdytä.
- Komissio ei ole velvollinen tekemään säädösehdotusta kansalaisaloitteen perusteella. Jos komissio päättää tehdä säädösehdotuksen, alkaa normaali lainsäädäntäprosessi: komissio antaa lakiehdotuksensa lainsäätäjälle (yleensä Euroopan parlamentille ja neuvostolle tai joissakin tapauksissa vain neuvostolle). Laki tulee voimaan vain, jos lainsäätäjä hyväksyy ehdotuksen.

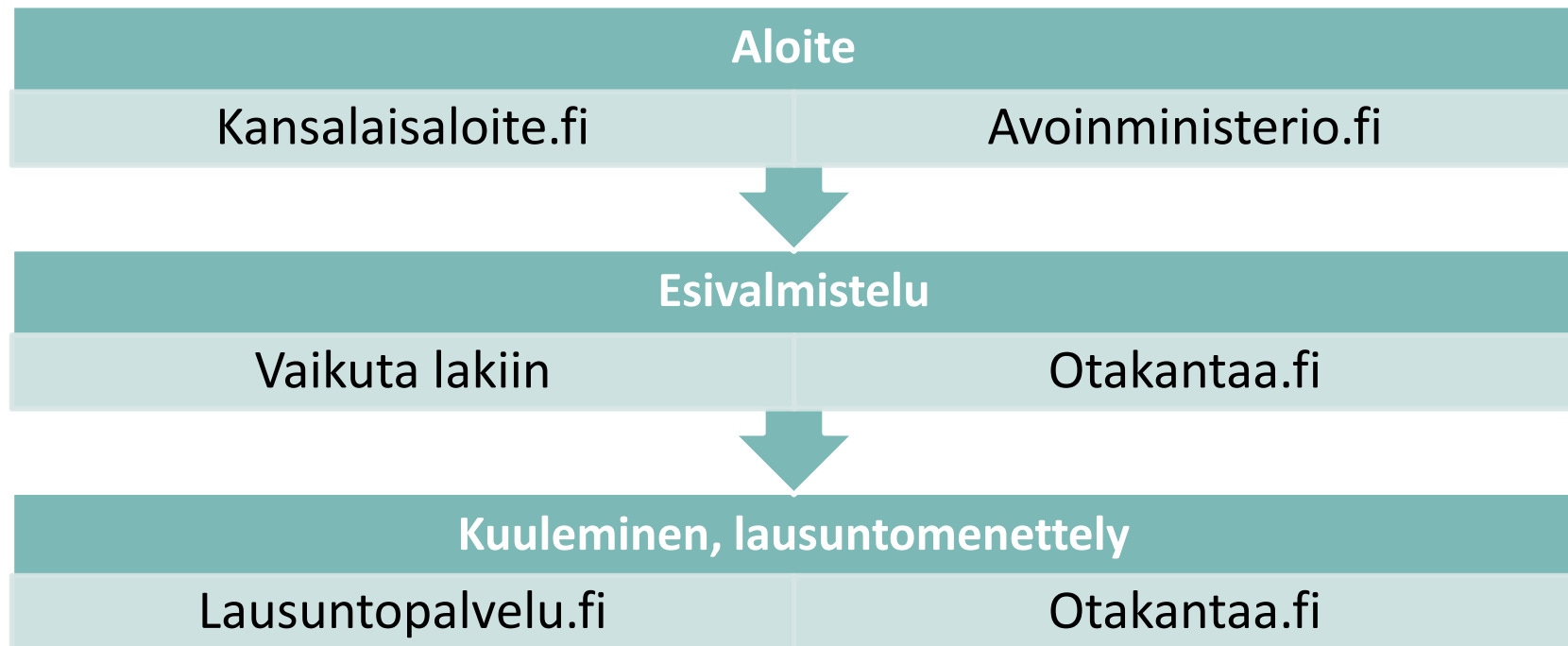
Lainvalmistelu

- Lainvalmistelun prosessikaavio

- Lainsäädäntöprosessin tiedonlähteet

Lainvalmisteluvaihe ja vaikuttaminen verkossa

Lainvalmisteluprosessi alkaa aloitteesta

- Lainvalmistelua koskeva aloite voi olla esim.
  - hallitusohjelman kirjaus
  - kansanedustajan/kansanedustajien tekemä lakialoite
  - eduskunnan lausuma
  - yhteiskunnallinen keskustelu
  - kansalaisaloite
- Vaikuttamispalvelut
  - Kansalaisaloite.fi
  - Avoinministeriö.fi

Kansalaisaloite

- Vähintään 50 000 äänioikeutetulla Suomen kansalaisella on oikeus tehdä eduskunnalle aloite lain säätämiseksi
- Kansalaisaloite voi olla
  - Lakiehdotus
  - Ehdotus lainvalmisteluun ryhtymisestä
  - Ehdotus voimassaolevan lain muuttamiseksi tai kumoamiseksi
- Aloitteen tulee kohdistua yhteen asiakokonaisuuteen
- Aloitteen on koskettava asiaa, joka kuuluu eduskunnan lainsäädäntövallan alaisuuteen
- Kannatusilmoitukset on kerättävä kuuden kuukauden kuluessa aloitteen päiväyksestä.

Kansalaisaloitteen vaiheet

- Vireillepano
  - Kansalaisaloitteen vireille panijana voi olla yksi tai useampi äänioikeutettu Suomen kansalainen
- Kannatusilmoitusten kerääminen
  - Kannatusilmoituksia voidaan kerätä paperimuodossa tai sähköisesti verkossa sen jälkeen kun oikeusministeriö on tarkastanut aloitteen
- Väestörekisterikeskus tarkastaa kannatusilmoitukset
  - Tarkastuksessa kelvollisiksi kannatusilmoituksiksi todetaan ne, joilla annettuja henkilötietoja vastaava henkilö on rekisteröity väestötietojärjestelmään ja joka on äänioikeutettu Suomen kansalainen
- Vireille panija toimittaa aloitteen eduskuntaan

Kansalaisaloite.fi

- [Kansalaisaloite.fi](https://kansalaisaloite.fi)-palvelussa voi selata tehtyjä kansalaisaloitteita, tehdä kansalaisaloitteen ja kannattaa kansalaisaloitetta
  - Aloitteen tekemistä ja kannattamista varten on tunnistauduttava
- Ohje aloitteen vastuuhenkilölle
  - Tutustu myös [voimassaolevaan lainsäädäntöön](#) ja [Lainkirjoittajan oppaaseen](#).
- Ohje aloitteen kannattajalle

Avoim ministeriö

- avoinministerio.fi mahdollistaa allekirjoitusten keräämisen lisäksi joukkoistamisen eli verkossa tapahtuvan yhteisöllisen suunnittelun
- Edellyttää rekisteröitymistä omalla nimellä
- Kuka tahansa voi esittää omia ideoitaan lakialoitteiksi ja kommentoida toisten ideoita sekä antaa ääniä puolesta ja vastaan
- Parhaista ideoista tehdään lakiehdotuksia, joita yhdessä ja juristien avulla parannellaan kansalaisaloitteeksi
  - Talkoolaisasiantuntijat ja -juristit auttavat muita aktiivisia osallistujia pukemaan ajatukset lakiehdotuksen muotoon.
- Käyttö vähentynyt huomattavasti
  - Toimii lähinnä alustana, jossa kehitellään ideoita uusille aloitteille.
- Avoim ministeriö on riippumaton ja sitoutumaton vapaaehtoisorganisaatio.

Kansalaisaloite eduskunnassa

- Eduskunnan sivulla [Kansalaisaloitteesta](#)
- Täysistunto
  - Ilmoitetaan saapuneeksi
  - Lähetekeskustelussa lähetetään valiokuntaan
- Valiokunta
  - Ilmoittaa kuuden kk:n sisällä aloitteen vastuuhenkilölle, ryhtyykö käsittelemään aloitetta
  - Tarpeelliset selvitykset saatuaan valiokunta voi ryhtyä mietinnön laatimiseen
    - Mietintö ilmaisee valiokunnan kannan aloitteeseen: kielteinen tai myönteinen
- Täysistuntokäsittely
  - Pohjana valiokunnan mietintö
  - Jos aloite sisältää lakiehdotuksen, kaksi käsittelyä
  - Jos toimenpide-ehdotus, yksi käsittely
- Käsittelemättä jäänyt aloite raukeaa perustuslain 49 §:n mukaisesti vaalikauden päättyessä
- Esimerkkejä
  - [M 10/2013 vp](#) Kansalaisaloite eduskunnalle avioliittolain, rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain ja transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta annetun lain muuttamisesta (KAA 3/2013 vp)
  - [HaVM 8/2016 – KAA 4/2015](#) Rikokseen syyllistyneen ulkomaalaisen karkoittaminen

Kansalaisaloite vaikuttamisen välineenä

- Kansalaisaloite on epäsuora eli sisällöllinen: tietty määrä kansalaisia tekee aloitteen lainsäädäntöelimelle, joka keskustelee ja äänestää aloitteesta.
  - Ei johda kansanäänestykseen.
  - Ei muuta vallanjakoa eikä vähennä vaaleilla valittujen edustajien valtaa.
  - Antaa kansalaisille mahdollisuuden käyttää valtaa ja vaikuttaa poliittiseen asialistaan ehdottamalla uutta lainsäädäntöä.
- Kansalaisaloitetta käyttävät
  - Ennen kaikkea nuoret kansalaiset siinä missä vanhemmat ikäluokat todennäköisemmin äänestävät vaaleissa ja osallistuvat puoluetoimintaan.
  - Ne, jotka eivät ole kovinkaan tyytyväisiä demokratiaan ja joiden poliittinen luottamus on matala, ovat samaan aikaan yli kolme kertaa todennäköisemmin aktiivisia aloitteiden allekirjoittajia kuin myös todennäköisiä ”totaalikieltäytyjiä” kansalaisaloitteiden osalta.
    - Lähde: [Poliittisen osallistumisen eriytyminen](#)
- [Eduskuntaan toimitetut kansalaisaloitteet](#) (13 kpl)

Lain esivalmistelu

- [Esivalmistelussa](#) kootaan tietoa ja näkemyksiä lainvalmistelua koskevassa aloitteessa ilmaistusta tavoitteesta tai ongelmasta, arvioidaan lainvalmisteluhankkeen käynnistämisen tarve ja suunnitellaan tulevan hankkeen tavoitteet, toimeksianto ja toteuttaminen.
- Vaikuttamispalvelut
  - Vaikuta lakiin
  - Otakantaa

Vaikuta lakiin

- Lainsäädännön uudistamiseen ja kehittämiseen liittyvä palvelu
  - Osallistujat esittävät ideoita.
  - Yhteisö keskustelee ja äänestää ideoista.
  - Parhaat ideat nousevat pintaan.
- Palvelussa vain yksi asia kerrallaan
  - [Lapsenhuoltolain uudistaminen](#) / OM (huhtikuu)
  - [Kaupparekisterin kehittämismahdollisuudet](#) / TEM (elokuu)

Otakantaa.fi

- [Otakantaa.fi](https://otakantaa.fi) tarjoaa mahdollisuuden vaikuttaa asioiden valmisteluvaiheessa
- Koostuu erilaisista hankkeista, jotka voivat olla julkishallinnon, kuntien, järjestöjen tai yksittäisten kansalaisten avaamia
  - Hankkeet liittyvät erilaisiin aiheisiin, joista hankkeen avaaja halua kerätä tietoa sekä osallistujien näkemyksiä, ideoita ja mielipiteitä. Hankkeen voivat olla joko paikallisia tai koskea koko maata.
  - Päätyneet keskustelut ja kyselyt sekä niiden sisältö arkistoituvat hankkeen omille sivuille.
- Hankkeiden sisällöt ovat kaikille julkisia ja keskusteluihin ja kyselyihin voi pääsääntöisesti osallistua ilman rekisteröitymistä palveluun
  - Hankkeen avaaminen ja hankkeen seuraaminen vaativat rekisteröitymistä

Lausuntomenettely ja kuuleminen

- Säädosluonnoksesta hallituksen esitykseksi pyydetään kirjallisia lausuntoja sidosryhmiltä perusvalmistelun jälkeen = lausuntomenettely
  - [Lausuntomenettely Lainvalmistelun prosessioppaassa](#)
- Kuulemisella tarkoitetaan sidosryhmien ja kansalaisten näkemysten, tietojen ja kokemusten hankkimista
  - [Säädosvalmistelun kuulemisopas.](#)
- Vaikuttamispalvelu
  - Lausuntopalvelu

Lausuntopalvelu.fi

- [Lausuntopalvelu](#) toteuttaa julkishallinnon lausuntomenettelyn sähköisenä palveluna
- Lausuntopyynnön voivat jättää
  - ministeriöt, kunnat, virasto
- Lausuntoja voivat antaa
  - järjestöt, yksityishenkilöt, yritykset ja julkishallinnon organisaatiot
- Mahdollisuus katsoa ja kommentoida muiden lausuntoja
- Mukana myös laajoja kehittämishankkeita
  - [Luonnos korruption vastaiseksi strategiaksi](#)

Sosiaalinen media

- ”Yksittäisen ihmisen näkökulmasta sosiaalisesta mediasta on vähitellen tullut merkittävä kansalaistaito ja osa yleissivistystä. Suuri osa yhteiskunnallisesta keskustelusta ja vaikuttamisesta on siirtynyt verkkoon blogeihin, keskustelufoorumeille ja yhteisöpalveluihin kuten Facebookiin ja Twitteriin.”
  - Harto Pönkä kirjassa Sosiaalisen median käsikirja (2014)
- Kansalaisten osalta politiikan seuraaminen ja siihen osallistuminen ei vielä eikä nähtävästi lähitulevaisuudessakaan edellytä internetin ja/tai sosiaalisen median käyttöä.

Vaikuttava sosiaalinen media

- Jokaisessa lainsäädännön vaiheessa
- Yhteiskunnallinen keskustelu
  - Päättäjien, poliitikkojen ja muiden kansalaisten kanssa
  - Voi johtaa lakialoitteeseen
- Tapahtumien järjestäminen
- Tiedon ja tunteiden jakaminen
  - Someraivo ja –suru
  - Vihapuhe, kunnialoukkaukset ja uhkailut

Kansalaisvaikuttamisen tietopaketti

- Tieto vaikuttamisen tukena:
  - lainsäädännön eri vaiheissa
  - vaaleissa
  - suoran vaikuttamisen eri areenoilla
- Rakenne
  - Lainvalmistelu
  - Vaalit ja äänestäminen
  - Vaikuttamisen areenat
  - Kirjallisuutta ja verkkopalveluja
- Tutustu myös -linkit

"Tavallisten kansalaisten poliittinen osallistuminen on demokratian sydän, jota ilman todellista demokratiaa ei ole". George Moyser, 2003

Kuva istuntosalin remontista: Hanne Salonen / Eduskunta